

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Процюк І. Є.

ВСТУП

Сучасна політична, соціальна, культурна ситуація в Україні актуалізує потребу в оновленні змісту професійної освіти, зокрема фармацевтичної. Пріоритетності набуває орієнтація на міжнародні стандарти, відповідно до яких майбутній фахівець цієї сфери повинен бути мобільним і компетентним, спрямованим на особистісний та професійний саморозвиток, а також здатним прогнозувати тенденції соціальних змін, передбачати вектор розвитку суспільства, добре орієнтуватися у біоетичних проблемах системи фармацевтичної допомоги та маркетингу, мати ціннісні орієнтації щодо збереження та зміцнення здоров'я суспільства, а саме сформовану соціокультурну компетентність. Про це йдеться в нормативно-правових документах, які регламентують освітній процес медичних, фармацевтичних закладів вищої освіти, зокрема: закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (2018), а також у Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2010–2020 рр, в Етичному кодексі фармацевтичних працівників України (2010), у міжнародних стандартах, настановах, фармацевтичних практиках Всесвітньої організації охорони здоров'я та Міжнародної фармацевтичної федерації.

Відповідно на рівні сучасної теорії та методики професійної фармацевтичної освіти нагальною постає проблема створення якісно нової системи підготовки фахівців у контексті формування їхньої професійної, загальнокультурної й соціокультурної компетентності з урахуванням того, що зміст і форми майбутньої діяльності сучасного фармацевта визначаються певними соціально-культурними особливостями.

В окресленій площині саме гуманітарна підготовка надає можливість усвідомлення сутнісних характеристик суспільства, забезпечує: здатність до прогнозування та врахування соціальних, економічних, духовно-культурних аспектів майбутньої професійної діяльності (філософія, право, соціологія, історія сучасного світу); освоєння надбань світової й української культури (культурологія, історія та культура України); розвиток творчого потенціалу, мовленнєвої компетентності, мобільності випускників на міжнародному фармацевтичному ринку праці (іноземна та українська мова за професійним спрямуванням).

Разом із тим розгляд проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів зумовив можливість виявлення низки суперечностей між: об'єктивними потребами сучасного суспільства у висококваліфікованих фахівцях фармацевтичної сфери, здатних здійснювати соціокультурну діяльність, і реальним рівнем сформованості відповідної компетентності; необхідністю вдосконалення шляхів формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів та невизначеністю педагогічних умов означеного процесу; необхідністю реалізації інтегрованого підходу у напрямі формування досліджуваної компетентності та недостатнім рівнем науково-теоретичного й організаційно-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх фахівців.

У зв'язку з цим виникає потреба в обґрунтуванні змісту соціокультурної компетентності, визначенні комплексу педагогічних умов, які забезпечують її ефективне формування у майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в закладах фахової передвищої освіти.

1. Особливості формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки

Проблема формування ринкових відносин, становлення в Україні європейських цінностей зумовлюють відповідні настанови до фармацевтичної освіти: не лише забезпечення потреб держави в спеціалістах різних напрямів галузі та рівнів підготовки, а й задоволення різноманітних освітніх потреб майбутніх фахівців у розвитку, самореалізації, самонавчанні та самовдосконаленні.

Професійна підготовка є основою та гарантом фахового розвитку особистості, бо саме вона формує соціокультурний, інтелектуальний та виробничий потенціал суспільства в різних сферах діяльності. Особливо це стосується підготовки тих фахівців,

які в майбутньому будуть працювати в галузі охорони здоров'я: лікарів, медичних сестер, фармацевтів та ін.

Відповідно до міжнародних офіційних документів фармацевт (pharmacist) – це кваліфікований спеціаліст, провідною діяльністю якого є виготовлення й реалізація різних лікарських засобів, профілактика захворювань, збереження та зміцнення здоров'я людини¹. У фармацевтичній енциклопедії зазначено, що професія фармацевта представляє собою «сферу науково-практичної діяльності в охороні здоров'я, яка охоплює маркетингові дослідження фармацевтичного ринку, визначення потреби в окремих препаратах, дослідження щодо створення лікарських препаратів, усебічне вивчення їх властивостей, аналіз препаратів, стандартизацію, реєстрацію, виробництво, контроль якості, умови зберігання, інформацію з постачання, реалізації та застосування ліків, фармацевтичну опіку, підготовку фармацевтичних кадрів, а також керівництво фармацевтичними підприємствами та їх структурними підрозділами»².

Не менш важливим аспектом професійної діяльності фахівців з фармацевтичною освітою у сфері лікарського обслуговування населення є оволодіння певними соціально-психологічними властивостями особистості, що відповідають потребам суспільства, принципам фармацевтичної етики й деонтології. Адже в процесі виконання своїх прямих обов'язків, фармацевт безпосередньо взаємодіє з представниками різних категорій населення, працюють з людьми похилого віку, хворими, іноземцями, з якими необхідно встановити контакт, уміти вести бесіду, надавати поради та рекомендації щодо вибору й застосування лікарських препаратів, урахувати їхній менталітет, мову, рівень культури, саме тому фармацевту необхідно мати не лише міцні професійні знання та високий рівень професійної компетентності, а й володіти необхідним мінімумом соціокультурних знань, мистецтвом спілкування, дотримуватися моральних принципів і норм поведінки та етикету.

Аналізу тлумачень професійної компетентності фармацевта дозволяє виділити у цьому понятті такі суттєві складові частини, як: досвід, теоретичні знання, практичні вміння, особистісні якості та

¹ Оксфордский мед. словарь. URL, [online]. Режим доступу: <http://www.neuro.net.ru> [Дата звернення 16 серпня 2021].

² Черних, В.П., 2016. *Фармацевтична енциклопедія*. К.:«МОРІОН», с. 1744.

цінності, які, своєю чергою, забезпечують ефективне виконання професійної діяльності, можливість вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду.

Отже, *професійна компетентність фармацевта* в межах нашого дослідження розглядається як інтегрована характеристика особистості фахівця, що включає компетенції та здатність виконувати певні професійні функції щодо кваліфікованого надання фармацевтичної допомоги та забезпечення населення лікарськими засобами.

Ураховуючи викладені вище характеристики професійної компетентності фармацевта, окреслимо специфіку соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у цьому контексті. Отож, специфіка соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів визначається з огляду на такі аспекти:

1) надання кваліфікованої, якісної, доступної та своєчасної фармацевтичної допомоги представникам різних категорій населення;

2) формування довіри до професійної діяльності фармацевтів та підвищення статусу й іміджу фармацевтичної професії в суспільстві;

3) забезпечення гарантій безпеки застосування лікарських засобів та виробів медичного призначення різними категоріями населення;

4) сприяння лікувальному процесу, збереженню здоров'я представників різних категорій населення, зокрема профілактиці захворювань;

5) дотримання норм фармацевтичної етики та деонтології, постійне підвищення рівня професійних знань, умінь та навичок³.

Зважаючи на проаналізований нами контент, *соціокультурну компетентність майбутнього фармацевта* визначаємо як особистісно-професійне утворення, що характеризується здатністю особистості взаємодіяти з різними категоріями населення з метою надання інформації щодо раціонального використання лікарських засобів, профілактики захворювань, збереження та зміцнення здоров'я на основі набутих знань про соціальні й культурні сфери життя, ціннісні орієнтації, особистісні якості, які формуються й розвиваються в освітньому середовищі фармацевтичного закладу фахової передвищої освіти.

³ Етичний кодекс фармацевтичних працівників України, [online]. Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/126803> [Дата звернення 16 серпня 2021].

Для підготовки фахівців будь-якої професії необхідне забезпечення цілісності освітнього процесу шляхом інтеграції фахової та гуманітарної підготовки, оскільки саме дисципліни гуманітарного циклу допомагають інтегрувати сформовані загальні та фахові знання в майбутню професійну діяльність, а також аналізувати особистий досвід, приклад, поведінку, цінності.

На нашу думку, під час формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів вагому роль відіграє гуманітарна підготовка, яка у визначеному контексті передбачає: володіння студентами-фармацевтами соціокультурними знаннями, як енциклопедичними, так і методичними; володіння соціокультурними цінностями; формування соціокультурної компетентності на основі комунікативних, особистісних процесів (вербальні й невербальні засоби взаємодії); урахування єдиних підходів до особливостей співпраці, спілкування з людьми та встановлення з ними контактів; урахування індивідуальних, соціальних, національних особливостей людей тощо. Від майбутніх фармацевтів очікується й вимагається орієнтування в життєво важливих ситуаціях та вміння знайти вихід із них, бути тактовними, уважними, володіти емпатією та рефлексією, психологічними процесами, а також знаходити спільну мову з представниками різних категорій населення⁴.

Виходячи із вищезазначеного, констатуємо, що гуманітарна підготовка майбутніх фармацевтів забезпечує базу для професійного становлення фахівців, а саме: сприяє сформованості системи особистісних цінностей, що відповідають майбутній професійній діяльності фармацевта, гуманітарних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання ефективної роботи у фармацевтичній галузі; умінь самостійно контролювати й оцінювати власні досягнення, використовувати внутрішні ресурси, необхідні для виконання роботи фармацевта; формує здатність до лідерства, творчого мислення й креативності, наполегливість під час виконання різних видів фармацевтичної діяльності.

У межах дослідження проаналізовано навчальні програми, навчальні плани, робочі навчальні програми з гуманітарних дисциплін Житомирського базового фармацевтичного фахового коледжу, що дозволяє констатувати недостатній рівень їхньої

⁴ Кайдалова, Л.Г., 2011. *Теоретичні та методичні засади неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю*. Доктор педагогічних наук. Класичний приватний університет. Запоріжжя.

зорієнтованості на формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів.

Згідно з навчальним планом зміст циклу гуманітарної підготовки зі спеціальності 226 Фармація, промислова фармація освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» становить 510 годин, або 16,6% від нормативної компоненти (3060 годин) максимального навчального часу (3600 годин). У процесі аналізу навчального плану для підготовки студентів зі спеціальності 226 Фармація, промислова фармація першого бакалаврського освітнього рівня було з'ясовано, що гуманітарні дисципліни входять до складу циклу загальної підготовки та складають 450 годин, що становить 30% від загального обсягу годин (1500), виділених на зазначений цикл.

Аналіз змісту дисципліни вказаного циклу дає можливість установити рівень їх важливості під час формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, а саме виявити в змісті гуманітарних та соціально спрямованих дисциплін соціокультурну складову частину.

Для прикладу проаналізуємо робочі навчальні програми для студентів спеціальності 226 Фармація, промислова фармація першого бакалаврського освітнього рівня:

1. Навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» вивчається студентами-фармацевтами протягом I семестру (загальна кількість годин – 90, що складає 3 кредити). Метою викладання цієї дисципліни є набуття студентами здатності засвоювати норми сучасної української літературної мови, культури усного й писемного мовлення; формувати комунікативну компетентність у студентів; сприяти набуттю комунікативного досвіду, що, своєю чергою, продукує розвиток креативних здібностей та спонукає до самореалізації фахівців, активізує їхні пізнавальні інтереси, впливає на формування професійної майстерності та конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

2. Навчальна дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (загальна кількість годин – 90, що становить 3 кредити) є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми та відповідно до навчального плану вивчається впродовж II семестру першого року навчання. Метою вивчення цієї дисципліни є підготовка майбутніх фахівців до розуміння лексико-граматичних й комунікативних особливостей іноземної мови, яку вивчають у проєкції на конкретну спеціалізацію студентів та науково-технічне й культурне співробітництво з іншими країнами, а

також підготовка до повсякденних і ділових контактів, спілкування в усній та письмовій формах. Вивчення дисципліни забезпечує формування в студентів умінь та навичок логічного вираження думки, послідовності мовлення, вміння користуватися професійно-орієнтованою лексикою відповідно до правил її вживання в професійному спілкуванні іноземною мовою.

3. Навчальна дисципліна «Історія та культура України» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми та відповідно до навчального плану вивчається в II семестрі (загальна кількість годин – 90, що становить 3 кредити). Мета вивчення дисципліни – формування історичної свідомості студентів, у якій поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток, усвідомлення нерозривного зв'язку між минулим і сучасністю, традиціями й досвідом різних поколінь українців, виховання громадянського патріотизму, спонукання до активної наполегливої праці в розбудові й зміцненні держави Україна; виховання глибокої поваги до історико-культурних процесів в українській державі, формування локальної та глобальної ідентичності.

Аналіз навчальних програм, навчальних планів, робочих навчальних програм дає підстави зробити висновок, що саме гуманітарні дисципліни мають важливе соціокультурне значення, надають можливість усвідомлення сутнісних характеристик суспільства, забезпечують здатність до прогнозування та врахування соціальних, економічних, духовно-культурних аспектів майбутньої професійної діяльності, сприяють освоєнню надбань світової й української культури, розвивають творчий потенціал, мовленнєву та соціокультурну компетентності, мобільність випускників на міжнародному фармацевтичному ринку праці.

Отже, *формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта в процесі гуманітарної підготовки* розглядаємо як *процес* розвитку якісної характеристики особистості, що базується на сукупності сформованих під час вивчення гуманітарних дисциплін знань про соціальні та культурні сфери життя, ціннісні орієнтації; як *здатність* майбутнього фахівця до продуктивної взаємодії з представниками різних категорій населення в соціокультурному просторі.

2. Організаційно-педагогічні основи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки

3 метою визначення змісту структури соціокультурної компетентності в професійній підготовці майбутніх фармацевтів

значимо, що проблема здоров'я завжди посідала вагоме місце в суспільно-економічному й культурному житті людства. Виходячи з цього, фахівцю фармацевтичної сфери, окрім володіння повною інформацією про лікарські засоби, їх побічну дію, протипоказання до використання, володіння вміннями та навичками приготування ліків в умовах аптеки, необхідно виконувати здоров'язбережувальну функцію (надавати необхідну інформацію про застосування лікарських засобів; уміти поєднувати ринкові та соціальні принципи; забезпечувати безконфліктне професійне спілкування та взаємодію з пацієнтами, ураховуючи їхні національні особливості, соціальний статус, етнічну приналежність, стать, мову, а також релігійні чи культурні переконання). Для цього потрібно використовувати не лише професійні знання, а й життєвий та соціокультурний досвід.

З'ясовано, що соціокультурна компетентність фармацевта складається з низки компетентностей, які наділяють майбутніх фахівців цієї сфери здатністю здійснювати ефективну соціокультурну діяльність. Ці компетентності, як розкрито в наукових дослідженнях, мають ґрунтуватися на таких факторах, як:

- соціокультурний досвід (співпраця з представниками міжнародних фармацевтичних компаній, вивчення досвіду застосування у фармацевтичній практиці лікарських засобів іноземного походження, обмін досвідом із іноземними партнерами щодо надання фармацевтичної допомоги та опіки населенню, ділові закордонні подорожі, навчання та стажування в міжнародних фармацевтичних компаніях, участь у міжнародних конференціях тощо);

- фактори культурного порядку (соціальне становлення, культура, рекламні кампанії);

- особові чинники (вік, рід занять, економічний стан, стиль життя);

- соціальні фактори (соціальний статус, традиції в лікуванні, захворюваність, доступність інформації для населення);

- психологічні фактори (мотивація, сприйняття, засвоєння, переконання та відносини);

- навички міжособистісної взаємодії (ефективна взаємодія з представниками різних вікових та соціальних груп, сприймання й розуміння співрозмовника, збір інформації про стан здоров'я, консультування та навчання відвідувачів щодо застосування лікарських засобів, використання різноманітних засобів й методів впливу на співрозмовника, гуманне й уважне ставлення до особи

співрозмовника, повага до нього, урахування основ прояву культури й такту тощо)⁵.

На основі поглядів науковців стосовно структурних компонентів соціокультурної компетентності майбутнього фахівця, визначення їх специфіки та особливостей, а також питань щодо соціального та культурного характеру професійної діяльності майбутнього фармацевта, з'ясовано авторську структуру соціокультурної компетентності фармацевта (див. рис. 2.1.).

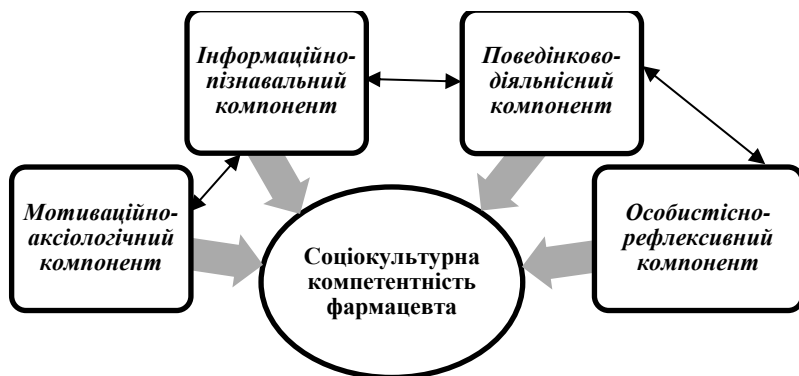

Рис. 2.1. Структура соціокультурної компетентності фармацевта

Усі компоненти структури соціокультурної компетентності взаємообумовлені та взаємозалежні. Отже, структурними компонентами соціокультурної компетентності виділяємо:

1. *Мотиваційно-аксіологічний* – включає мотиви, цінності, потреби, інтереси, мету, установки майбутнього фармацевта стосовно ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності як до потреби щодо формування й самовиховання високої соціокультурної компетентності; здатність до саморозвитку та культурного самовизначення; прагнення до міжкультурної взаємодії.

2. *Інформаційно-пізнавальний* – характеризує рівень соціокультурної обізнаності студентів у фармацевтичній сфері; формує сукупність соціокультурних знань професійного, психологічного, педагогічного, культурологічного та соціального

⁵ Пестун, І.В., Бондарева, І.В. та Мнушко, З.М., 2009. Кількісна оцінка впливу факторів зовнішнього макросередовища на роботу аптечних підприємств: *метод. рек. Х.*: Вид-во НФаУ, 23 с.

характеру (світогляд, соціокультурний досвід, знання й розуміння сутності та способів самовиховання соціокультурної компетентності; підготовка до суспільного життя й до професійної діяльності тощо).

3. *Поведінково-діяльнісний* – передбачає розвиток соціокультурних умінь та навичок (уміння застосовувати соціокультурну інформацію на практиці, уміння передавати інструментарій самопізнання й саморозвитку іншому; уміння рефлексувати власну діяльність і поведінку; здатність розв'язувати професійні завдання при взаємодії із представниками інших соціальних груп).

4. *Особистісно-рефлексивний* – характеризує формування особистісної компетентності (соціокультурні якості; здатність оцінювати професійні явища з опорою на соціальні, культурні та особистісно значимі цінності; здатність сприймати внутрішній світ іншого й ототожнювати себе з ним; мобільність; спостережливість), індивідуальної компетентності (професійні якості та здібності, засоби саморегуляції) та рефлексивної компетентності (уміння здійснювати самооцінку, самоаналіз та самокорекцію, рефлексивна позиція щодо сформованого рівня соціокультурної компетентності).

Структурний аналіз соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів дав змогу зробити висновок про те, що вона інтегрує пізнавальні відношення, мотиви, цінності, емоції, практичні вміння, навички, соціально-культурні знання, зокрема й спеціальні фармацевтичні знання соціокультурного контексту, досвід, тобто все те, що майбутній фармацевт може мобілізувати для успішної професійної діяльності.

Наведена структура соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів є основою для визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта під час гуманітарної підготовки в освітньому процесі коледжів.

Отже, на основі теоретичного аналізу наукової літератури, підходів та принципів до визначення критеріїв сформованості соціокультурної компетентності фахівців у різних сферах діяльності для ступеня оцінки сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів базовими критеріями ми виділяємо: *мотиваційно-ціннісний, знаннево-когнітивний, діяльнісно-комунікативний та оцінювально-результативний.*

Якісний облік і взаємодія зазначених критеріїв й показників дали змогу виділити три рівні сформованості соціокультурної

компетентності майбутніх фармацевтів: *початковий, достатній та високий*.

Узагальнена критеріально-рівнева характеристика показників сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Критеріально-рівнева характеристика показників сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів

Критерії	Рівні сформованості		
	<i>Початковий</i>	<i>Достатній</i>	<i>Високий</i>
<i>Мотиваційно-ціннісний</i>	Відсутня мотивація щодо формування та вдосконалення соціокультурних знань, умінь і навичок; неповне усвідомлення власних цінностей, ідеалів; невизначене ставлення студента до майбутньої професійної діяльності фармацевта як до цінності; відсутнє прагнення до особистісного самовдосконалення.	Нестійка мотивація щодо підвищення рівня соціокультурної компетентності; частково сформована соціокультурна свідомість та соціокультурні цінності й ідеали; достатня обізнаність в соціокультурній сфері; формування соціокультурного світосприймання навколишнього світу.	Стіяка мотивація до креативного здійснення діяльності, орієнтованої на цінності та соціокультурні потреби суспільства; повне усвідомлення цінності застосування сформованих в процесі гуманітарної підготовки соціокультурних знань, умінь та навичок у професійній діяльності.
<i>Знаннєво-когнітивний</i>	Часткові знання про сутність, зміст, методи та способи соціокультурної діяльності в суспільстві; знання норм етики та культури; обмеженість умінь та навичок пошуку, відбору, використання та презентації отриманої соціокультурної інформації; майбутній фармацевт володіє початковими вміннями працювати	Достатнє володіння соціокультурними знаннями, уміннями й навичками; неповністю розвинені здібності ефективного застосування соціокультурних знань на практиці; неповне усвідомлення важливості й необхідності формування соціокультурної компетентності для здійснення професійної	Наявність ґрунтовних соціокультурних знань, сформованих під час вивчення гуманітарних дисциплін; здатність вивчати, аналізувати й використовувати в реальному професійному досвіді міжнародні передові інноваційні технології; прагнення до самореалізації у своїй професійній діяльності; уміння вдосконалювати власну соціокультурну

	з інформацією, але не завжди може оцінити її достовірність і якість.	діяльності.	компетентність в умовах оновлення інформаційного середовища.
<i>Діяльнісно-комунікативний</i>	Частково набута належна поведінка, необхідна для виконання професійних обов'язків фармацевтів; недостатність умінь чітко, ясно висловлювати свою думку й передавати інформацію, відстоювати свою позицію, переконувати співрозмовника, визначати стратегію комунікативної поведінки при спілкуванні з різними соціальними групами та категоріями співрозмовників.	Достатнє усвідомлення етичних норм спілкування; сформовані під час вивчення гуманітарних дисциплін комунікативні навички та вміння не є досконалими, студент або не володіє іноземними та рідною мовами, або знання цих мов потребують удосконалення; недостатньо сформовані вміння застосовувати знання соціокультурних норм та комунікативних стратегій і тактик, необхідних для виконання завдань професійної діяльності.	Самостійна та креативна дослідницька діяльність; уміння творчо самовиразитися; оригінальність у виконанні поставлених завдань; підготовка наукових доповідей та проведення досліджень соціокультурної спрямованості; участь у науково-методичних, науково-практичних конференціях та семінарах; відмінні вміння вибирати мовленнєві конструкції відповідно до конкретних життєвих та професійних ситуацій.
<i>Оцінювально-результативний</i>	Необ'єктивне осмислення й оцінка сформованості власних соціокультурних знань, умінь та навичок; невміння враховувати особливості власного емоційного стану й рівня ефективності своєї соціокультурної взаємодії в професійній діяльності.	Об'єктивне осмислення й оцінка сформованості власних соціокультурних знань, умінь та навичок; уміння враховувати особливості власного емоційного стану й рівня ефективності своєї соціокультурної взаємодії в професійній діяльності.	Уміння студентів-фармацевтів з'ясувати результативність сформованих у процесі гуманітарної підготовки соціокультурних знань та навичок, а також уміння забезпечувати регулювання, контроль та оцінку рівня власного розвитку, динаміки особистісного зростання та рівня своєї соціокультурної компетентності.

Означені критерії, показники і рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів є основою для розроблення цілісної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки.

Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки вимагає необхідності обґрунтування низки педагогічних умов, що нададуть змогу ефективно побудувати процес формування досліджуваної компетентності.

Розкриваючи зміст поняття «педагогічні умови» у межах нашого дослідження, варто зазначити, що увага зосереджується на обставинах, які пов'язані з організацією освітнього процесу в медичних, фармацевтичних коледжах, який, у свою чергу, повинен бути спрямований на формування в студентів-фармацевтів не лише спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, а й на розвиток необхідних для здійснення професійної діяльності загальних компетентностей, зокрема соціокультурної.

Відтак, адаптуючи визначення О.В. Яцишиної, *педагогічні умови формування соціокультурної компетентності фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки* визначаємо як необхідні й достатні фактори, які забезпечують ефективний процес навчання та успішне досягнення майбутніми фармацевтами високого рівня сформованості досліджуваної компетентності.

На основі наукової літератури, окресленої структури соціокультурної компетентності, пілотажного опитування студентів-фармацевтів (253 особи), викладачів Житомирського базового фармацевтичного коледжу (32 особи) та фахівців фармацевтичної галузі (45 осіб) виокремлено педагогічні умови, що отримали не менш ніж 75% позитивних відгуків, а саме:

1. Цілеспрямоване формування позитивної мотивації щодо використання соціокультурного потенціалу змісту дисциплін гуманітарної підготовки студентами-фармацевтами.

2. Зорієнтованість гуманітарних дисциплін на формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта.

3. Забезпечення наступності аудиторної та позааудиторної роботи з метою спонукання студентів-фармацевтів до соціокультурного розвитку.

4. Реалізація інтегрованого підходу до вибору та використання методично доцільних форм і методів формування соціокультурної компетентності студентів.

Вважаємо, що зазначені вище педагогічні умови сприятимуть формуванню соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів при вивченні гуманітарних дисциплін. Визначені педагогічні умови та послідовна їх реалізація можуть забезпечити комплексний підхід до використання засобів професійної спрямованості в освітньому процесі за умов інтеграції філософських, психологічних, педагогічних, філологічних, культурологічних, народознавчих та фармацевтичних наук.

Зазначимо, що окреслені педагогічні умови є складовими моделі формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта в процесі гуманітарної підготовки.

3. Модель формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки

Підготовка до професійної діяльності фахівців у закладах фахової передвищої освіти містить низку складних процесів, більшість з яких піддається моделюванню та сприяє вдосконаленню цієї діяльності й покращенню її якості⁶. Наведений вище матеріал дає підстави для побудови моделі цілісного процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів. Розробка вказаної моделі зумовлена необхідністю вдосконалення процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, ураховуючи їхню професійну спрямованість та реалізацію мети і завдань дослідження, накопичення творчого досвіду, особистісних і професійних якостей, потрібних для майбутніх фармацевтів, що забезпечують їм ефективну професійну спрямованість у процесі формування соціокультурної компетентності під час вивчення гуманітарних дисциплін.

Поняття «модель» (англ. model) трактується як знакова або умовна система, яка відтворює, імітує, відображає принципи внутрішньої організації або функціонування об'єкта дослідження, його властивості, ознаки чи характеристики⁷. Відповідно моделювання в науковому вимірі окреслюють як науковий метод опосередкованого

⁶ Дубасенюк, О.А., Антонова, О.Є., Вітвицька С.С., Сидорчук, Н.Г. та ін., 2006. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*: монографія. В: О.А. Дубасенюк, ред. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 322с.

⁷ Шандригось, Г.А., 2012. *Можливості моделювання у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури*, [online]. Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98.../Shand.pdf [Дата звернення 17 серпня 2021].

дослідження об'єктів пізнання, безпосереднє вивчення яких із певних причин неможливе, ускладнене, неефективне чи недоцільне, через дослідження їх моделей – предметних, знакових чи мислених систем, що відповідно відтворюють, імітують чи відображають певні характеристики оригіналів⁸.

Розроблена у дослідженні модель ґрунтується на основних концептуальних засадах змісту педагогічної освіти та враховує умови й фактори, провідні тенденції, базується на вдосконаленому змісті гуманітарних дисциплін, включає традиційні й інноваційні форми, методи та засоби формування соціокультурної компетентності й механізми їх застосування на кожному етапі підготовки.

Отже, *моделювання процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки* розглядатимемо як цілеспрямований процес і результат відображення базових суб'єктів освіти у фармацевтичних закладах вищої освіти та їх взаємозв'язків і властивостей, що прямо чи опосередковано впливають на рівень соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів.

Об'єктом моделювання в нашому дослідженні є процес формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів під час вивчення гуманітарних дисциплін у коледжах. *Предметом моделювання* визначаємо зміст, форми, методи, засоби, що забезпечують ефективність і результативність процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

Результатом проведеної роботи стала *модель формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта в процесі гуманітарної підготовки* (див. рис. 3.1), за якою розуміємо теоретичний взірць-еталон, який містить комплекс взаємопов'язаних елементів освітнього процесу, що забезпечують формування в студентів системи соціокультурних знань і вмій з використанням принципів, форм, методів, засобів гуманітарної підготовки в освітньому процесі й мають на меті розкрити особливості структури (з яких елементів та етапів складається процес підготовки), послідовність, зв'язок цих елементів і в цілому – особливості побудови змісту такого процесу.

⁸ Шинкарук, В.І., 2002. *Філософський енциклопедичний словник*. К.: Арбіс, с. 392.

Основними складниками моделі формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта в процесі гуманітарної підготовки стали: соціальне замовлення, мета, наукові підходи, принципи, мотиви, потреби, гуманітарні та соціально спрямовані дисципліни, спецкурс «Формування соціокультурної компетентності фармацевтів», методи, форми, засоби, етапи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, структурні компоненти соціокультурної компетентності фармацевтів, критерії та рівні її сформованості, результат.

Спираючись на мету і завдання наукового пошуку, під час проектування моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки нами було визначено такі її структурні компоненти:

1. *Концептуально-цільовий компонент* – відображає вимоги та потреби сучасного суспільства у компетентних фахівцях фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я, які матимуть досвід ціннісного ставлення до представників різних соціумів та культур, самостійності вибору та свідомості застосування набутих під час вивчення гуманітарних дисциплін соціокультурних знань у професійній діяльності, сформовані соціокультурні переконання та навички здійснювати позитивну соціокультурну взаємодію у сфері охорони здоров'я.

Цільова складова частина моделі відповідно до сучасних європейських, національних і галузевих вимог відображає *мету*, якою визначено формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах. Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, розвиток соціокультурних знань, умінь і навичок, з яких складається соціокультурна компетентність, буде успішним завдяки досягненню тісно пов'язаних навчальних, розвивальних та виховних цілей.

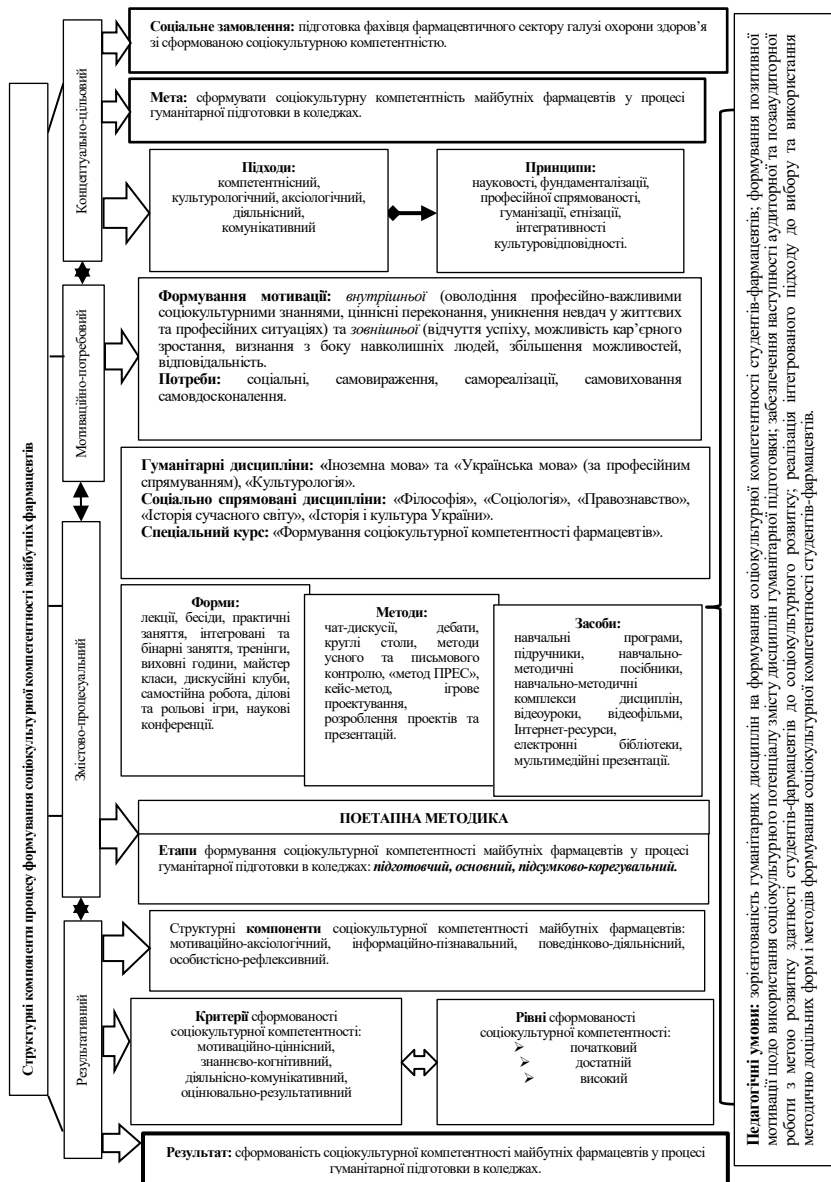

Рис. 3.1. Модель формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки

Навчальні цілі передбачають підвищення рівня соціокультури студентів-фармацевтів, накопичення, поглиблення й удосконалення їхніх соціокультурних знань як у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, так і шляхом самоосвіти. До розвивальних цілей відносимо розвиток інтелектуальної, мотиваційної та емоційної сфер, формування самосвідомості, самовираження та саморегуляції, особистісної рефлексії студентів. Виховні цілі спрямовані на формування професійно важливих якостей фахівця фармацевтичної галузі, його ціннісних установок, розширення світогляду, розвиток культури міжособистісних відносин, культури спілкування, культури мовлення, культури поведінки в конфліктних ситуаціях тощо.

Концептуально-цільовий компонент моделі окреслює теоретичні основи сучасних наукових підходів (культурологічний, діяльнісний, комунікативний, аксіологічний, компетентнісний) до проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів і відповідні принципи, на які опирається процес формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки.

У нашому дослідженні визначено такі принципи формування соціокультурної компетентності у студентів-фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах: науковості, фундаменталізації, професійної спрямованості, гуманізації, етнізації, культуровідповідності, інтегративності.

Необхідно наголосити на тому, що всі виділені принципи навчальної діяльності майбутніх фармацевтів взаємозалежні, кожен із них не є всеосяжним та відокремлене їх застосування не дасть необхідних результатів⁹.

2. *Мотиваційно-потребовий компонент* – представлений сукупністю засобів мотивації (внутрішні та зовнішні) та об'єктивних потреб майбутнього фармацевта до формування їхньої соціокультурної компетентності. Виділений компонент моделі передбачає діагностику початкового рівня сформованості соціокультурної компетентності та врахування особистісних характеристик кожного студента: мотиви, цінності, потреби, прагнення, інтереси, переконання. Зазначений компонент

⁹ *Профессиональная педагогика: учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям.* В: С.Я. Батышев, А.М. Новиков, ред., изд. 3-е, переработанное, 2009. М.: Из-во ЭГВЕС, 456 с.

відображає ступінь усвідомлення студентами-фармацевтами значущості майбутньої професійної діяльності, а також цінності соціокультурних знань у рамках обраної ними професії.

Мотивами можуть виступати ідеали, культурні та фахові інтереси, переконання, соціальні установки та професійні цінності майбутніх фармацевтів. Формування мотиваційної сфери майбутніх фармацевтів передбачає утворення в студентів ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності як до потреби студента-фармацевта у формуванні й самовихованні своєї соціокультурної компетентності; потреба в саморозвитку та культурному самовизначенні; прагнення до опанування професійно-важливими соціокультурними знаннями, які сприятимуть продуктивній взаємодії з представниками інших мов та культур у соціокультурному просторі.

Потреби майбутніх фармацевтів переплітаються із внутрішніми мотивами: оволодіння професійно-важливими соціокультурними знаннями, ціннісні переконання, уникнення невдач у життєвих та професійних ситуаціях; особисте усвідомлення важливості фармацевтичної допомоги клієнту, а також почуття гордості й задоволення за досягнутий результат (консультативна допомога відвідувачам аптеки, ефективне й швидке обслуговування клієнтів, грамотне використання принципів мерчандайзингу та ін.), відчуття задоволення за відповідність власним уявленням про «ідеального провізора», а також зовнішніми мотивами: відчуття успіху, визнання з боку навколишніх людей, збільшення можливостей, відповідальність, престижність фармацевтичної справи, можливість кар'єрного зростання, схвалення оточення. Мотиви визначаються потребами, а саме: соціальні, самовираження, самореалізації, самовиховання, самовдосконалення тощо.

Відтак, для забезпечення мотиваційної динаміки щодо формування соціокультурної компетентності студента-фармацевта необхідно, на наш погляд, не лише уточнити, як вона здійснюється під впливом сформованих під час вивчення гуманітарних дисциплін знань про соціальні та культурні сфери життя, ціннісні орієнтації, але й простежити, як у процесі навчання змінюється сама пріоритетна стратегія студентів до опанування соціокультурними знаннями.

3. *Змістово-процесуальний компонент* – передбачає проведення аналізу специфіки особливостей формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів та ролі гуманітарних

дисциплін у цьому процесі, а також розвитку особистості загалом. Процесуальність під час формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів постає першочерговим фактором, базовим завданням для визначеного нами завдання. Організація розвивального освітнього середовища, яке сприятиме отриманню студентами необхідної інформації про соціальні та культурні особливості представників різних соціальних і культурних співтовариств, їхні ціннісні орієнтації, норми поведінки й етикету, традиції, стилі життя дозволить перетворити соціокультурний матеріал на інструментальний засіб для досягнення різноманітних цілей – навчальних, професійних, особистісних. Це приведе до формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів.

Змістово-процесуальний компонент моделі визначає провідні форми, методи і засоби формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки, які, своєю чергою, сприяють накопиченню та застосуванню теоретичних соціокультурних знань та навичок студентами-фармацевтами в їхній майбутній професійній діяльності; формуванню цілісного уявлення про соціальні та культурні сфери життя та ціннісні орієнтації представників інших мов, соціальних груп та культур.

Розглянемо характеристику форм та методів організації освітнього процесу, що застосовувалися у процесі реалізації розробленої моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки більш детально, зазначаючи, що в експериментальних групах навчання проводилося відповідно до окреслених етапів упровадження моделі. У контрольних групах зміст і методика навчання залишилися без змін із переважаючим використанням традиційних підходів.

Форми організації навчання – це способи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти; форми зумовлюють часовий і організаційний режими освітньої діяльності, місце її проведення, склад студентської молоді, характер зовнішнього виявлення функцій суб'єктів процесу навчання, їх порядок спілкування тощо¹⁰. Щодо форм організації навчання, які застосовуються задля

¹⁰ Мальований, Ю.І., 2008. *Форми навчання*. Енциклопедія освіти. В: В.Г. Кремень, ред. Академія пед. наук України. К.: ЮРІНКОН ІНТЕР, с. 965–967.

формування соціокультурної компетентності, на наш погляд, вони повинні відображати характер взаємодії суб'єктів освітнього простору (педагогічного та студентського колективів) і бути спрямованими на формування в студентів соціокультурних знань, умінь, навичок та особистісних характеристик.

Отже, до форм навчання, що сприяють формуванню соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, віднесено: участь студентів у різних видах аудиторного навчання (лекції, практичні, семінарські, індивідуальні заняття та консультації) з елементами соціокультурних завдань; індивідуальна виховна та навчальна робота викладачів-предметників, кураторів, психолога; діяльність студентів у наукових студентських конференціях, у студентському самоврядуванні, самостійна робота студентів у предметних гуртках, факультативах, виховних заходах соціокультурного спрямування, проведення факультативного спецкурсу.

Управління форм навчання здійснюється на основі використання системи методів. Під *методом* (гр. *methodos* – спосіб) розуміють засіб досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання; сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного засвоєння (пізнання) дійсності¹¹. Отже, методи формування соціокультурної компетентності студентів – це шляхи, засоби і прийоми оволодіння студентами соціокультурними знаннями, вміннями, навичками й компетенціями.

У нашому дослідженні під час вибору методів навчання спираємося на класифікацію, запропоновану Ю.К. Бабанським. За його підходом виділяють чотири великі групи методів навчання: методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю та корекції за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності; бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

Отже, під час формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки нами виокремлено форми та методи, які застосовувалися для забезпечення компонентів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів (див. табл. 3.1).

¹¹ Ягупов, В.В., 2002. *Педагогіка*: навч. посібник. Київ: Либідь, с. 102, 320–325.

Таблиця 3.1

**Форми та методи аудиторної та позааудиторної діяльності,
спрямовані на формування соціокультурної компетентності
майбутніх фармацевтів**

Компоненти соціокультурної компетентності фармацевта	Форми, спрямовані на формування компонента	Методи формування компонента
<i>Мотиваційно-аксіологічний</i>	– Семінарські заняття; – факультативи; – екскурсії; – індивідуальні завдання; – виховні заходи соціокультурного спрямування; – проведення факультативного спецкурсу.	➤ <i>Методи стимулювання й мотивації:</i> – метод навчальної дискусії, диспути; – метод забезпечення успіху в навчанні; – метод пізнавальних ігор; – метод створення ситуації інтересу в процесі викладання навчального матеріалу; – метод опори на життєвий досвід студентів.
<i>Інформаційно-пізнавальний</i>	– Проблемні лекції, лекції-бесіди, бінарні лекції; – практичні заняття; – семінари; – конференції; – самостійна робота студентів у предметних гуртках; – консультації; – проведення факультативного спецкурсу.	➤ <i>Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:</i> – словесні методи (лекції, пояснення, бесіди, розповіді); – наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження); – практичні методи (вправи, дослідні роботи). ➤ <i>Методи контролю та корекції:</i> – метод усного контролю; – метод письмового контролю; – метод тестового контролю; – метод самоконтролю.
<i>Поведінково-діяльнісний</i>	– Лекції з обговоренням конкретних ситуацій, лекції-провокації, лекції-діалоги; – практичні заняття; – ділові ігри; – тренінги; – екскурсії; – проведення факультативного спецкурсу.	➤ <i>Методи стимулювання й мотивації:</i> – метод дискусії, диспути; – метод ігрового проектування; – метод моделювання проблемних ситуацій з професійним контекстом; – методи стимулювання обов'язку й відповідальності; – методи інтерактивного навчання. ➤ <i>Методи контролю та корекції:</i> – метод усного контролю; – метод письмового контролю; – метод тестового контролю.
<i>Особистісно-</i>	– Лекції проблемного	➤ <i>Методи стимулювання й</i>

рефлексивний	характеру, інтерактивні лекції (лекції із застосуванням зворотного зв'язку); – практичні заняття; – диспути; – ділові ігри; – проведення факультативного спецкурсу.	мотивації: – метод дискусії, диспути; – метод пізнавальних ігор; – метод аналізу конкретних ситуацій; – метод комунікації та участі; – методи інтерактивного навчання. ➤ Методи контролю та корекції: – метод усного контролю; – метод письмового контролю; – метод тестового контролю.
---------------------	---	--

Змістово-процесуальний компонент передбачає впровадження поетапної методики формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах, яка включає підготовчий, основний та підсумково-корегувальний етапи. Надамо коротку характеристику кожному із зазначених етапів.

Підготовчий етап передбачав діагностику рівня сформованості соціокультурних знань, умінь, навичок студентів про зміст і структуру соціокультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних та соціально спрямованих дисциплін. Зазначене передбачало вибір оптимальних форм (лекції проблемного характеру, лекції з обговоренням конкретних ситуацій, лекції-провокації, інтегровані заняття) і методів (обговорення, дискусії та ін.) підвищення мотивації та ціннісного ставлення студентів до опанування соціокультурною компетентністю. Засобами реалізації етапу визначено: навчальні програми, підручники, навчально-методичні посібники, відеофільми, Інтернет-ресурси, мультимедійні презентації.

Основний етап передбачав упровадження спецкурсу «Формування соціокультурної компетентності фармацевта», що сприяло формуванню в студентів знань, умінь і навичок соціокультурного спрямування; підготовку навчально-методичних матеріалів для проведення лекційних та практичних занять, організацію соціокультурних освітніх заходів, спрямованих на формування в студентів особистих переконань щодо необхідності й важливості формування власної соціокультурної компетентності. Зазначено про доцільність використання відповідних форм (лекції, практичні заняття, майстер-класи, дискусії, тренінги, диспути, рольові ігри, позааудиторна діяльність, екскурсії до аптек), методів («метод ПРЕС», метод аналізу випадків та конкретних ситуацій (кейс-метод), моделювання проблемних ситуацій з

професійним контекстом, ігрового проектування, розроблення проектів та презентацій) та засобів (пошуку джерел наукової інформації, відеоролики, Інтернет-ресурси, мультимедійні презентації тощо).

Завданням *підсумково-корегувального етапу* визначено формування в студентів умінь застосовувати соціокультурні знання в майбутній професійній діяльності (науково-практичні конференції, on-line конференції, фармацевтичні форуми тощо), що забезпечувалося використанням таких методів навчання: чат-дискусії, дебати, круглі столи, методи організації зворотного зв'язку, методи усного та письмового контролю з метою подальшої оцінки кількісних і якісних показників рівня сформованості соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів.

4. *Результативний компонент* – характеризує ступінь досягнення поставленої мети, тобто відображає структурні компоненти соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів (мотиваційно-аксіологічний, пізнавальний, поведінково-діяльнісний, особистісно-рефлексивний); критерії (ціннісно-мотиваційний, знаннєво-когнітивний, діяльнісно-комунікативний, оцінно-результативний), рівні її сформованості (початковий, середній, високий) та результат (сформованість соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів). Зазначений компонент передбачає цілеспрямовану систематичну діагностику та виявлення основних напрямів підвищення рівня сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, що проводиться в рамках моніторингу якості навчання. Цей компонент демонструє успішність функціонування розробленої моделі.

Упровадження розробленої моделі повинно забезпечити підвищення рівня соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта в процесі гуманітарної підготовки, а також сприяти підготовці кваліфікованих спеціалістів, здатних до вирішення творчих професійних завдань.

Отже, спроектована нами модель є цілісним педагогічним утворенням, що характеризується наявністю структурних компонентів, між якими існує система зв'язків і співвідношень, і може реалізовуватися під час формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

ВИСНОВКИ

У процесі експериментального дослідження проаналізовано зміст і сутність поняття «соціокультурна компетентність» майбутнього фармацевта з урахуванням основних характеристик його професійної діяльності. З'ясовано, що сучасному фармацевту буде складно реалізувати себе без знань про своє конкретне професійне середовище; без здатності до самореалізації та культурного самовизначення в професійній діяльності, визначення власної приналежності до певної соціальної й професійної групи; без уміння вибрати потрібний рівень мовного етикету в роботі з представниками різних вікових, національних, соціальних, культурних груп, доречний у конкретній професійній ситуації спілкування залежно від соціального статусу співрозмовника, а саме без сформованої соціокультурної компетентності.

Здійснений аналіз змісту гуманітарної підготовки майбутніх фармацевтів дозволяє зробити висновок, що саме гуманітарні дисципліни сприяють ефективному процесу формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів.

Проведений структурний аналіз соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів показує, що вона інтегрує пізнавальні відношення, мотиви, цінності, емоції, практичні вміння, навички, соціально-культурні знання, зокрема й спеціальні фармацевтичні знання соціокультурного контексту, досвід, тобто все те, що майбутній фармацевт може мобілізувати для успішної професійної діяльності.

За результатами власного дослідження та анкетування викладачів закладів фахової передвищої освіти визначено доцільність реалізації педагогічних умов організації процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів. З'ясовано, що визначені педагогічні умови та їх послідовна реалізація забезпечує ефективність формування досліджуваної компетентності за умов інтеграції дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки.

Визначено необхідність формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, та з'ясовано, що ефективними засобами реалізації поставленої мети є переосмислення змісту та пошуку ефективних форм організації освітнього процесу в межах окремих навчальних гуманітарних дисциплін, використання освітньо-культурного та виховного потенціалу предметів гуманітарного циклу, стимулювання самоосвітньої та науково-пошукової діяльності студентів для

набуття ними базових соціокультурних знань, організації цілісної системи виховних впливів соціокультурного середовища закладу фахової передвищої освіти на студента.

Доведено, що спроектована авторська модель є цілісним педагогічним утворенням, що характеризується наявністю структурних компонентів, між якими існує система зв'язків і співвідношень, і може реалізовуватися під час формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в закладах фахової передвищої освіти. Упровадження цієї моделі забезпечить підвищення рівня соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта у процесі гуманітарної підготовки, а також сприятиме підготовці кваліфікованих спеціалістів, здатних до вирішення творчих професійних завдань.

АНОТАЦІЯ

У статті окреслено сутнісне наповнення соціокультурної компетентності в системі гуманітарної підготовки майбутніх фармацевтів в закладах фахової передвищої освіти. Доведено, що вивчення гуманітарних дисциплін сприяє формуванню системи особистісних цінностей, необхідних для виконання ефективної фармацевтичної діяльності, умінь самостійно контролювати і оцінювати власні досягнення, використовувати внутрішні ресурси, необхідні для виконання професійних обов'язків у процесі соціокультурної взаємодії, здатності до лідерства, творчого мислення і креативності, наполегливості під час виконання різних видів фармацевтичної діяльності. Обґрунтовано основні структурні компоненти соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, до яких віднесено: мотиваційно-аксіологічний; інформаційно-пізнавальний; поведінково-діяльнісний; особистісно-рефлексивний. Окреслено їх взаємозв'язок та взаємозумовленість. Визначено критерії і відповідні показники. Охарактеризовано рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта. Визначено доцільність реалізації педагогічних умов організації процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів. Представлено авторську модель формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки, яка включає структурні компоненти. Визначено їх взаємозв'язок та взаємообумовленість.

Література

1. *Оксфордський мед. словарь*. URL: <http://www.neuro.net.ru> [Дата звернення 16 серпня 2021].
2. Черних В.П. *Фармацевтична енциклопедія*. К.: «МОРІОН», 2016. 1744 с.
3. *Етичний кодекс фармацевтичних працівників України*. URL: <http://www.apteka.ua/article/126803> [Дата звернення 16 серпня 2021].
4. Кайдалова Л.Г. *Теоретичні та методичні засади неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців фармацевтичного профілю*. Доктор педагогічних наук. Класичний приватний університет. Запоріжжя, 2011.
5. Пестун І.В., Бондарєва І.В. та Мнушко З.М. *Кількісна оцінка впливу факторів зовнішнього макросередовища на роботу аптечних підприємств: метод. рек. Х.*: Вид-во НФаУ, 2009. 23 с.
6. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є., Вітвицька С.С., Сидорчук Н.Г. та ін. *Професійно-педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку*: монографія. В: О.А. Дубасенюк, ред. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2006. 322с.
7. Шандригось Г.А. *Можливості моделювання у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури*. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98.../Shand.pdf [Дата звернення 17 серпня 2021].
8. Шинкарук В.І. *Філософський енциклопедичний словник*. К.: Арбіс, 2002. С. 392.
9. *Профессиональная педагогика: учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям*. В: С. Я. Батышев, А. М. Новиков, ред., изд. 3-е, переработанное. М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. 456 с.
10. Мальований Ю.І. *Форми навчання*. Енциклопедія освіти. В: В. Г. Кремень, ред. Академія пед. наук України. К.: ЮРІНКОН ІНТЕР, 2008. С. 965–967.
11. Ягупов В.В. *Педагогіка: навч. посібник*. Київ: Либідь, 2002. С. 102, 320–325.

Information about the author:

Protsiuk Iryna Yevhenivna,

Candidate of Pedagogic Sciences,
a Foreign Language Teacher

Zhytomyr Applied College of Pharmacy Zhytomyr Oblast Council
99, Chudnivska str., Zhytomyr, 10005, Ukraine